

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
12/1943

Dato
11 SEP 2012

Regler for kirkevalg – forslag til endringer

Det vises til Stortingets anmodningsvedtak om regelendringer vedrørende de kirkelige valgene og til møtene som er avholdt med Kirkerådets sekretariat om saken. Vi har merket oss at Kirkerådet forbereder en sak for Kirkemøtet med forslag om endringer i valgordningen for Den norske kirke.

Departementet sikter for sin del mot å legge en sak fram for Stortinget som orienterer om de forslagene til endringer i regelverket som legges fram for Kirkemøtet, og som dessuten omtaler de forslagene til endringer i kirkeloven som er aktuelle i forbindelse med dette.

Da det er en nær sammenheng mellom endringer i lovgivningen og endringer i det regelverket som det ligger til Kirkemøtet å vedta, vil vi se det som hensiktsmessig om det kan gjennomføres en felles og samlet høring blant de kirkelige instansene om saken.

Departementet anmoder på denne bakgrunnen Kirkerådet om å gjennomføre en slik kirkelig høring i løpet av høsten 2013. Vi ber om at en redegjørelse for gjennomføringen av høringen, en sammenfatning av høringssvarene og Kirkerådets egen vurdering oversendes departementet innen 15. desember 2012. Departementet vil selv forestå en høring blant departementer, andre offentlige instanser, tros- og livssynssamfunn etc.

Postadresse
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo
postmottak@fad.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59

Telefon
22 24 90 90
Org. nr.
972 417 785

Kirkeavdelingen
Telefaks
22 24 95 53

Saksbehandler
Per-Otto Gullaksen
22 24 79 17
pog@fad.dep.no

Bakgrunn

På grunnlag av det såkalte kirkeforliket av 10. april 2008 og behandlingen av St.meld. nr. 17 (2007–2008) ble det som kjent våren 2012 vedtatt endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen og foretatt justeringer i kirkeloven som var nødvendige følger av dette. Gravferdsloven ble endret i 2011 for bedre å ivareta de religiøse og livssynsmessige minoritetenes behov ved gravferd.

I Prop. 71 L (2011–2012), som redegjorde for den gjennomførte demokratireformen og framsatte forslag til endringer i kirkeloven våren 2012, varslet departementet at en ville komme tilbake til Stortinget med en egen sak om de kirkelige valgene:

”Det er, etter departementets vurdering, behov for å foreta endringer i reglene for kirkevalg, ikke minst når det gjelder måten valget av bispedømmerådsmedlemmer og Kirkemøtet gjennomføres på. Ordningen med preferansevalg har ikke fungert godt nok. Den ledet blant annet til at for mange stemmer måtte forkastes, og den ga i praksis ikke velgerne den tilsiktede innflytelsen. Departementet vil sammen med kirkelige organer arbeide videre med utformingen av valgreglene. Siktemålet med dette arbeidet vil være å legge bedre til rette for at velgerne får reelle valgmuligheter. Eventuelle forslag til lovbestemmelser om kirkevalg vil bli fremmet før neste kirkevalg skal avholdes i 2015.”

Stortingskomiteen uttalte i Innst. 292 L (2011–2012) blant annet følgende:

”Komiteen ser det som utfordrende for Stortinget å ta stilling til en fremtidig valgordning for Den norske kirke nå. Den norske kirke har varslet at den vil utarbeide nye forslag til løsninger på de utfordringer som er påpekt, og komiteen ser det som avgjørende at kirken får mulighet til å komme med forslag til ny valgordning. Komiteen ber om at regjeringen utarbeider forslag til endringer i loven som legges fram for Stortinget. Komiteen ber videre om at regjeringen holder tett kontakt med kirkelige organer og forlikspartnere i dette arbeidet for å komme frem til den valgordning som skal legges til grunn for de fremtidige valg, jf. Innst. 233 S (2011–2012) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om de grunnlovsendringer som ligger til grunn for denne saken. Komiteen foreslår på bakgrunn av dette: ”Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av Den norske kirkes behandling av forslag til valgordning, komme tilbake til Stortinget med egen sak om ny valgordning for Den norske kirke i løpet av våren 2013.””

Den 21. mai 2012 traff Stortinget anmodningsvedtak i samsvar med komiteens forslag.

Mulige endringer i kirkeloven

Grunnleggende forutsetninger

Departementet legger til grunn at også denne siste regelrevisjonen innenfor kirkeforlikets ramme forutsettes begrenset til å omfatte nødvendige justeringer i gjeldende lov- og regelverk. En mer omfattende endring i den kirkelige lovgivningen, som for eksempel å gi Kirkemøtet myndighet til å fastsette regler om sammensetning

av de kirkelige organene, valg måte og kompetansefordeling mellom organene, vil kreve en mer omfattende gjennomgang av kirkelovens system enn det som det nå er grunnlag og behov for. I det følgende er det formulert ulike forslag til endringer i kirkeloven. De enkelte paragraferne er ikke ferdig utformet, men framsettes her som skisser for å tydeliggjøre anliggender departementet ønsker å høre de kirkelige organenes syn på.

Fra forsøk til varig ordning

For å legge til rette for ulike forsøk i forbindelse med demokratireformen ble det våren 2008 vedtatt endringer i kirkeloven, jf. Ot.prp. nr. 34 (2008–2009). Disse endringene hadde et midlertidig siktemål. De nye bestemmelsene ga Kirkemøtet fullmakt til å gi ”regler om forsøk som innebærer at Kirkemøtet og bispedømmerådene skal velges og sammensettes på en annen måte enn det som følger av §§ 23 og 24”. Slike regler skulle godkjennes av departementet, jf. kirkeloven § 24 åttende ledd. Departementet uttalte i proposisjonen at ”(p)å et senere tidspunkt, når forsøkene i 2009 og 2011 er gjennomført og evaluert, kan en komme tilbake til spørsmålet om hvordan de rettslige rammene for de kirkelige valgene skal fastlegges med et mer langsiktig siktemål” (Ot.prp. nr. 34 (2008–2009) side 6).

De reglene som Kirkemøtet fastsatte for valgene i 2009 og 2011 innebar blant annet at bispedømmerådet, i tillegg til biskop, en prest, en lek kirkelig tilsatt, eventuelt også samisk representant og representant for døvemenighetene, skulle bestå av sju andre leke medlemmer. Disse kunne, etter Kirkemøtets avgjørelse, velges enten av bispedømmets medlemmer ved rent direkte valg, eller ved en nærmere beskrevet kombinasjon av direkte og indirekte valg.

Forsøksreglene innebar videre at valg på leke medlemmer til bispedømmerådet skulle finne sted som preferansevalg (et valgsystem der velgerne prioriterer kandidater via stemmeseddelen, jf. *Særskilte regler for de kirkelige valg 2011* III § 12).

Departementet legger til grunn at det er bred enighet om at preferansevalgordningen ikke fungerte tilfredsstillende, jf. blant annet Kirkerådets brev til departementet 23. april 2012. I brevet peker Kirkerådet på at erfaringene med nye regler for opptelling ved menighetsrådvalget ”er nyttige i vurderingen av ny valgordning for bispedømmeråd/Kirkemøte.” Behovet for forenkling kan tilsi at det så langt mulig bør være likeartede regler for menighetsrådvalg og bispedømmerådvalg. Departementet antar derfor at det ved valg til bispedømmeråd, som ved menighetsrådvalg, bør være regel om at valget gjennomføres som flertalls- eller forholdstallsvalg.

Kirkeloven bør vurderes endret slik at hovedbestemmelsene vedrørende valgform og organenes sammensetning framgår av loven, i samsvar med den nye valgordningen som vedtas. I tråd med kirkeforlikets forutsetninger kan det være aktuelt å lovbestemme bruk av direkte valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet, samtidig som Kirkemøtet får adgang til å tilpasse ordningen med nærmere regler innenfor krav som loven oppstiller.

På denne bakgrunnen ber departementet om at høringsinstansene tar stilling til et forslag som innebærer at kirkeloven § 23 bokstav d skal lyde:

d) Sju andre leke medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg. Minimum fire av medlemmene velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valg).

Slike endringer, blant annet når det gjelder bispedømmerådene sammensetning, vil ha konsekvenser for sammensetning av Kirkemøtet. Departementet antar at loven bør bestemme hvor mange medlemmer Kirkemøtet skal ha, og ber høringsinstansene vurdere behovet for at Kirkemøtet også skal ha medlemmer som ikke er valgt inn i bispedømmerådene. I dag er det slik at lederen av Samisk kirkeråd kan velges som medlem av Kirkemøtet uten å ha sete i et bispedømmeråd.

De særskilte bestemmelsene i kirkeloven som ga Kirkemøtet myndighet til å fastsette de endringene man ønsket å prøve ut i demokratireformen kan etter dette oppheves:

§ 24 åttende ledd oppheves

Departementet ser ikke bort fra at det kan være aktuelt med ytterligere forsøk vedrørende stemmerettsalder, valgperiode og direkte valg til kirkelig fellesråd. Dette tilsier at § 24 sjuende ledd blir stående, eventuelt med mindre justeringer.

Samme tid og sted som offentlige valg

Mange vil hevde at en av de viktigste grunnene til at valgdeltakelsen i forsøksvalgene ble hevet fra 3–4 pst. til i overkant av 13 pst., var at de kirkelige og de borgelige valgene ble samordnet i tid og sted. Dersom man ønsker å etablere et trygt grunnlag for at en slik praksis kan opprettholdes også i framtida, bør det vurderes å lovregulere dette. Dette har sammenheng med at en slik ordning ikke bare berører de kirkelige organene, men også i noen grad vil forplikte de allmenne, lokale valgmyndighetene til å tilrettelegge for samarbeid som måtte være nødvendig.

Høringsinstansene bes på denne bakgrunn ta stilling til et forslag som innebærer at kirkeloven § 4 gis ny overskrift: **Stemmerett og valg** og tilføyes et nytt femte ledd som kan lyde:

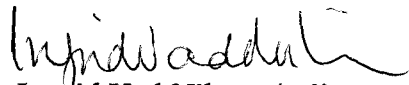
Kirkelige valg avholdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, kommune- og fylkestingsvalget.

De økonomiske og administrative konsekvensene

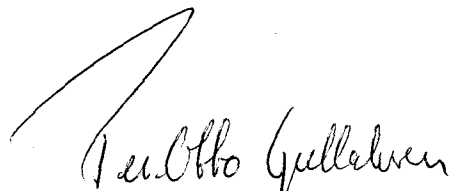
De omtalte lovforslagene til nye valgeregler, som med noen justeringer viderefører det opplegget for de kirkelige valgene som er blitt prøvet ut gjennom demokratireformen, har økonomiske og administrative konsekvenser som langt på vei samsvarer med det som departementet har gjennomgått og beskrevet i St.prp. nr. 39 (2008–2009) *Om*

*endringer i statsbudsjettet for 2009 under Kultur- og kirke departementet
(demokratireformen i Den norske kirke).*

Med hilsen

Ingrid Vad Nilsen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Per-Otto Gullaksen
seniorrådgiver